

اطلاعیه مطبوعاتی

عفو بین الملل

۱۲ اسفند ۱۳۹۹ - ۲ مارس ۲۰۲۱

قتل سوخت‌بران محروم باید تحت تحقیقات مستقل کیفری قرار گیرد

سپاه پاسداران جمهوری اسلامی ایران به شکل غیرقانونی از قوای قهریه مرگبار علیه جمعی از سوخت‌بران غیرمسلح در روز ۴ اسفند در نزدیکی شهر سراوان، در استان سیستان و بلوچستان، استفاده کرده است و بدین ترتیب، اصل «ممنوعیت سلب بی‌ضابطه حق حیات» در حقوق بین‌الملل را به طرز فاحش نقض کرده است.

شهادت شاهدان عینی و خانواده‌های قربانیان، همراه با فیلم‌های ویدئویی که توسط «آزمایشگاه شواهد بحران» سازمان عفو بین‌الملل مکان‌یابی و تایید شده‌اند، نشان می‌دهند که در آن روز، ماموران سپاه پاسداران، مستقر در پاسگاه نظامی شمسر، با سلاح گرم به سمت سوخت‌بران غیرمسلح، متعلق به اقلیت ستم‌دیده بلوچ، شلیک کرده‌اند و باعث کشته و زخمی شدن چندین نفر شده‌اند.

دیانا الطحاوی، معاون بخش خاورمیانه و شمال آفریقای عفو بین‌الملل گفت: «نیروهای امنیتی ایران با آتش گشودن به سوی گروهی از افراد غیرمسلح، بی‌اعتنایی بی‌رحمانه‌ای را نسبت به جان انسان‌ها روا داشته‌اند. ضرورت دارد که در خصوص قتل‌های صورت گرفته، تحقیقات فوری و مستقل کیفری، مطابق با استانداردهای بین‌المللی، انجام شود. کسانی که علیه‌شان مدارک و شواهد قابل قبول وجود دارد باید به صورت عادلانه و بدون توسل به مجازات اعدام محاکمه شوند.»

بر اساس تحقیقات فعالان حقوق بشری بلوچ که با منابع دست اول مصاحبه کرده‌اند، حداقل ۱۰ نفر، از جمله یک پسر ۱۷ ساله، ۴ اسفند کشته شدند.

محمد هادی مرعشی، معاون امنیتی و انتظامی استاندار سیستان و بلوچستان، روز ۵ اسفند در یک [مصاحبه‌ی رسانه‌ای](#) گفت ماموران مستقر در پاسگاه شمسر «مجبور به تیراندازی» شدند زیرا «پاسگاه ناموس مامور است» و در اینجا پاسگاه به دلیل «اقدام به سنگ‌پرائی»، تلاش برای ورود غیرقانونی و سایر اقدامات [«خرابکارانه»](#) در معرض تهدید قرار گرفته بود. با این اظهارات، این مقام رسمی عملاً ناخواسته تأیید کرده است که هیچ تهدید قریب‌الوقوع جانی متوجه ماموران نبوده است.

دیانا الطحاوی گفت: «توجیهات ارائه شده از سوی مقامات ایران برای استفاده مرگبارشان از سلاح گرم نشان‌دهنده بی‌توجهی کامل آن‌ها به موازین بین‌المللی در خصوص استفاده از سلاح گرم است. اظهارات آن‌ها

همچنین نشان‌دهنده نقض بی‌شرمانه‌ی وظایف‌شان در خصوص احترام‌گذاری و حفاظت از جان‌ها انسان‌ها و تضمین این امر که نیروهای امنیتی با استفاده غیرقانونی از سلاح گرم دست به اعدام‌های فراقضایی نمی‌زنند، است.»

طبق قوانین بین‌المللی، استفاده از سلاح گرم تنها برای دفاع در مقابل خطر قریب الوقوع مرگ یا جراحت جدی مجاز است و استفاده عمدی و کشنده از سلاح گرم تنها در صورتی قابل توجیه است که این عمل برای محافظت از جان انسان‌ها کاملاً اجتناب‌ناپذیر باشد. استفاده از قوای قهریه مرگ‌بار به منظور دفاع از اموال، جلوگیری از ورود غیرقانونی به یک پاسگاه نظامی یا در پاسخ به سنگ‌پراکنی، وقتی خطر فوری جانی یا جراحت جدی کسی را تهدید نمی‌کند، عملی غیرقانونی است.

در ۸ اسفند، به دنبال اعتراضات عمومی، دادستان نظامی استان سیستان و بلوچستان اعلام کرد که پرونده کیفری برای «حوادث» روز ۴ اسفند تشکیل شده است. طبق قوانین بین‌المللی حقوق بشر، دادگاه‌های نظامی نباید مسئولیت رسیدگی به موارد نقض حقوق بشر را به عهده بگیرند و صلاحیت این دادگاه‌ها باید به نقض نظم نظامی (یا جرایم نظامی) توسط پرسنل نظامی محدود شود.

بعلاوه، به دلیل عدم استقلال قوه قضاییه در ایران، که منجر به سابقه‌ای وحشتناک در زمینه مصونیت مرتکبان نقض حقوق بشر از مجازات شده، سازمان عفو بین‌الملل نگرانی‌های جدی در مورد انطباق تحقیقات آغاز شده با قوانین و استانداردهای بین‌المللی دارد.

فردی که یکی از بستگانش کشته شده و یک عضو دیگر از خانواده‌اش زخمی شده به عفو بین‌الملل گفت که ماموران امنیتی به خانواده وی اجازه نداده‌اند که جسد عزیزشان را در بیمارستان بررسی کنند و یا به کمک متخصصان مستقل کالبد شکافی انجام دهند و ماموران آن‌ها را تحت فشار قرار دادند تا فوراً جنازه را دفن کنند. وی همچنین گفت که در بیمارستان، ماموران امنیتی از خویشاوند زخمی او، سایر اعضای خانواده‌ی داغدار او و دیگر خانواده‌های قربانیان خواسته‌اند که متنی را مبنی بر اینکه سپاه پاسداران مسئول مرگ‌ها و جراحات نبوده است امضا کنند، ولی آن‌ها نپذیرفتند.

اسناد و شواهد استفاده غیرقانونی از قوای قهریه مرگ‌بار

تصاویر ویدئویی تأیید شده، شهادت شاهدان عینی، اطلاعات موثق جمع‌آوری شده از طرف مدافعان حقوق بشر و اظهارات رسمی مقامات همگی نشان می‌دهد که سوختبرهای حاضر در محل واقعه غیرمسلح بوده‌اند و هیچ تهدید جدی را متوجه ماموران نکرده بودند. بنابراین، استفاده ماموران سپاه پاسداران از قوای قهریه مرگ‌بار در روز ۴ اسفند غیرقانونی بوده است.

ماموران مستقر در پاسگاه شمس‌روز ۲ اسفند بدون هیچ توضیحی جاده‌ای را که به شهر سراوان منتهی می‌شد با زنجیرهای آهنی مسدود کردند. این وضعیت باعث شد که در ۴۸ ساعت بعدی، تعداد زیادی از سوخت‌بران که

به طور منظم برای فروش سوخت با مبالغ کم بین ایران و پاکستان رفت و آمد می‌کنند، در نزدیکی مرز در طرف ایران با آب و غذای کم سرگردان شوند.

عفو بین‌الملل روایات ۶ فرد مطلع در رابطه با این وقایع را مورد بررسی قرار داده و با هم تطبیق داده است. آن‌ها شامل سه شاهد عینی، یکی از بستگان دو قربانی (یکی کشته و یکی مجروح) و دو مدافع حقوق بشر که با سه شاهد عینی دیگر مصاحبه کرده‌اند، می‌شوند. بر اساس این روایات، پس از ۴۸ ساعت مذاکره ناموفق، در ۴ اسفند، چندین سوخت‌بر اقدام به شکستن زنجیرهای آهنی و گشودن جاده کرده و سعی کردند که با ماشین‌هایشان از مانع عبور کنند. در واکنش، ماموران سپاه پاسداران ابتدا تیر هوایی شلیک کردند. شاهدان گفته‌اند هنگامی که رانندگان سوخت‌بر عقب نشینی نکردند و به راه خود ادامه دادند، ماموران به آن‌ها با سلاح گرم شلیک کردند و چندین راننده را کشتند و تعدادی را زخمی کردند.

یک شاهد عینی در یک فایل صوتی که به دست عفو بین‌الملل رسید، این طور شهادت داده است: «ما سوخت‌بران با منت و زاری از سپاه خواستیم تا در را باز کنند اما قول الکی دادند و سوخت‌بران را معطل گذاشتند. مردم مجبور به شکستن زنجیر شدند و حین این کار، [ماموران سپاه] اقدام به تیراندازی به سمت مردم و خودروها کردند. به سمت ۵ الی ۶ ماشین که در حال عبور بودند تیراندازی شد و راننده‌های ماشین‌ها کشته شدند... پس از دیدن این صحنه، سوخت‌بران داد و فریاد کردند و نیروهای سپاه به سمت آن‌ها هم تیراندازی کردند و بسیاری کشته و زخمی شدند.»

در ۶ اسفند، تلویزیون بلوچستان‌نیوز ویدیویی را پخش کرد که در آن یک سوخت‌بر زخمی تحت درمان در یک مرکز درمانی در پاکستان، نحوه تیراندازی سپاه پاسداران به سمت رانندگانی را که قصد عبور داشتند، توصیف کرد: «تیر به راننده یکی از ماشین‌های جلوی من اصابت کرد. تقریباً ۳۰ الی ۳۵ نفر بودند که تیر به آن‌ها اصابت کرد... ما برای کسب یک لقمه نان رفته بودیم.»

عفو بین‌الملل توانست با یکی از اقوام دو قربانی که در اتومبیل خود مورد اصابت گلوله قرار گرفتند صحبت کند. یک نفر پس از جراحات متعدد ناشی از اصابت گلوله در پاهایش در محل کشته شد. دیگری از ناحیه شکمش مورد اصابت گلوله قرار گرفته و در حال حاضر در وضعیت وخیمی قرار دارد. این خویشاوند گفت که هشت پسر عموی او که در صحنه نیز حضور داشتند، همه گزارش دادند که سپاه پاسداران عامدانه رانندگانی که قصد عبور از مانع را داشتند هدف شلیک قرار داد.

[تصاویر ویدئویی](#) که داخل ماشینی مملو از لکه‌های خون را نشان می‌دهد، این گفته‌ها را تایید می‌کند. در این ویدئو، صدای شخصی که در حال فیلمبرداری است شنیده می‌شود که می‌گوید پنج راننده به ضرب گلوله کشته شده‌اند. عفو بین‌الملل همچنین تصاویر ویدئویی تاییدشده‌ای را به دست آورد که نشان می‌دهد دو قربانی روی زمین خوابیده‌اند و در حال خونریزی از ناحیه پا هستند. یکی از قربانیان دیده می‌شود که بی حرکت روی زمین خوابیده و چشمانش باز است.

دیانا الطحاوی گفت: «وقتی نیروهای امنیتی با اراده و بر خلاف قانون از سلاح گرم علیه افراد غیرمسلح استفاده می‌کنند، آنها یا قصد کشتن دارند یا اهمیتی نمی‌دهند که اقدامات آنها به احتمال قوی موجب مرگ انسان‌ها می‌شود. در هر صورت، طبق قوانین بین‌المللی، قتل‌های حاصل از چنین اقدامات غیرقانونی نه تصادفی بلکه عمدی محسوب می‌شوند و بنابراین باید تحت عنوان اعدام‌های فراقضایی مورد تحقیق قرار گیرند.»

بر اساس روایات شاهدان عینی و همچنین [فیلم‌های ویدئویی](#) تایید شده، به دنبال تیراندازی‌های مرگباری که در بالا به آن اشاره شد، تعداد زیادی از سوخت‌بران داد و فریاد کردند و برخی شعار «مرگ بر سپاه» سر دادند. دو مدافع حقوق بشر به عفو بین‌الملل گفتند که تعدادی سوخت‌بر نیز به طرف پایگاه شمس حرکت کرده و به سمت آن سنگ پرتاب کردند. این بار، سپاه پاسداران با تیراندازی‌های «بی‌محابا» (reckless) پاسخ داد.

این روایات با [تصاویر ویدئویی](#) تایید شده که توسط یک متخصص تسلیحاتی عفو بین‌الملل بررسی شده، مطابقت دارد. ویدئوها چندین مامور ایستاده بر تپه‌های واقع در محوطه پایگاه شمس را نشان می‌دهند که مسلسل‌های نیمه‌خودکارشان را بی‌محابا در نزدیکی جمعیتی از افراد غیرمسلح شلیک می‌کنند و مردم در حال فرار و جست‌وجوی پناهگاه هستند.

مقامات ایران از اعلام تعداد واقعی کشته‌ها خودداری کرده‌اند. مقامات استانی فقط مرگ سه نفر را اعلام کرده‌اند و سعی کرده‌اند مسئولیت آن را به مرزبانان پاکستان نسبت دهند. هم مقامات پاکستان و هم سوخت‌بران حاضر در صحنه این ادعا را رد کرده‌اند.

با توجه به مصونیت سازمان‌یافته مرتکبان نقض حقوق بشر و جرائم بین‌المللی از مجازات در ایران، سازمان عفو بین‌الملل از اعضای جامعه جهانی می‌خواهد که خواهان روشن شدن حقایق و برقراری عدالت در حق قربانیان این موارد نقض فاحش حق حیات شوند.

اطلاعات تکمیلی

در جریان اعتراضاتی که بین روزهای ۵ و ۷ اسفند در سراسر استان سیستان و بلوچستان در واکنش به قتل سوخت‌بران به راه افتاد، نیروهای امنیتی به صورت غیرقانونی و بر خلاف موازین بین‌المللی از قوای قهریه، از جمله سلاح گرم، گلوله‌های ساچمه‌ای و گاز اشک آور، علیه مردان، زنان و کودکان معترض و عابران استفاده کردند. به گفته مدافعان حقوق بشر بلوچ، حداقل دو نفر از جمله یک کودک در جریان اعتراضات روز ۶ اسفند به ضرب گلوله کشته شدند. مقامات همچنین از مرگ یک مامور نیروی انتظامی در جریان اعتراضات خبر دادند.

سوخت‌بران عموماً در استان سیستان و بلوچستان در فقر شدید زندگی می‌کنند. آن‌ها سعی می‌کنند با فروش سوخت در روستاهای مرزی پاکستان امرار معاش کنند. در حالی که برخی مجوز رسمی حمل و نقل سوخت را دارند، اکثریت قریب به اتفاق این کار را به صورت غیررسمی از طریق مسیرهای مرزی فرعی انجام می‌دهند و

می‌گویند که ماموران سپاه پاسداران که گذرگاه‌های مرزی را کنترل می‌کنند، به طور مرتب از آنها می‌خواهند که رشوه پرداخت کنند.

هر ساله، نیروهای امنیتی ایران تحت عنوان مقابله با «قاچاق سوخت» ده‌ها سوخت‌بر را می‌کشند یا مجروح می‌کنند.

اقلیت بلوچ در ایران با تبعیض نهادینه شده مواجه است که دسترسی آنها به تحصیل، خدمات درمانی، اشتغال، مسکن مناسب و مناصب سیاسی را محدود می‌کند.